

Na místním hřbitově rád sedává na lavičce a rozjímá. Vyšehorky stojí na kopečku nad Mohelnicí a je odtud pěkný výhled do kraje.

Páter František Lízna překračuje tradiční představy o kněžích a jezuitech. Už v telefonu mě překvapil svým smyslem pro humor. Kvůli pobuřování byl pětkrát vězněn a veden jako nepřítel komunismu, kněžskému povolání se mohl věnovat až po roce 1990. Život zasvětil nejpotřebnějším – pracoval s nemocnými, s vězni i Romy. V posledních letech podnikl několik pěších poutí, při jedné z nich se dokonce vyléčil z vážné nemoci, třebaže mu klasická medicína už nemohla pomoci. Otec František má blízko ke svému jmenovci, papeži Františkovi, který je ze stejného řádu a stejně jako on je nesmírně laskavý.

František Lízna

Rebel, kterého zachránila Boží prozřetelnost

Jak vás mám správně oslovovat? Otče?

Ale ne, to nemám vůbec rád. Říkejte mi Františku.

Celý život jste vzdoroval režimu. Už v mládí jste se s ním dostal do konfliktu.

V roce 1960 jsem se mírně zamiloval do jedné dívky. To jsem měl devatenáct roků. Přišel jsem za ní na máje, abych ji políbil, ale zjistil jsem, že doma všichni pláčou. Byla doba, kdy se zakládala JZD. Jejího tatínka zavřeli jako kulaka a odsoudili na pět let. Byl jsem z toho celý zaražený. Po půlnoci jsem se vracel domů, do Velké Roudky. Šel jsem pěšky a zastavil se v jedné vesnici v hospodě, což byla osudová chyba. Když jsem procházel další

ní jsem pak byl ještě několikrát, například za pokus o opuštění republiky nebo tištění náboženské literatury.

Jaké to bylo ve vězení?

Když mě v roce 1960 odsoudili natvrdo na sedm měsíců, odvezli mě do Jáchymova. Setkal jsem se tam se starou skupinou politických vězňů, které tam stáhli z dolů. To pro mě bylo velmi důležité, ale také jsem zažil velké zklamání. Viděl jsem ve vězňích lidech, kteří byli mým vzorem, protože můj tatínek byl sám také perzekvován. Ve vězení jsem ale zjistil, že političtí vězňové nejsou tak hodni úcty. Oni je zlomili. V padesátých letech dostali patnáct roků a během věznění se s nimi zacházelo tak, že nakonec

ty. Když jsem se vrátil po sedmi měsících, řekla mi, že se se mnou nebude stýkat, protože jsem kriminálník. To byl hrozný šok. Po letech jsem zjistil, že vstoupila do KSČ. Měl jsem obrovské štěstí, že jsem si ji nevzal, protože bych byl nucen žít se ženou, která má úplně odlišný názor. Možná bych jí i zabil.

Čím byli vaši rodiče?

Tatínek vystudoval vojenskou akademii. Pak ho poslali na Podkarpatskou Rus, to byla část Československa, kde dělal berního úředníka. V roce 1940 se musel vrátit na Moravu, kam si přivezl manželku-Ukrajinku, se kterou žil až do doby, než odešel na věčnost.

Jaký jste měl vztah k rodičům?

Tatínkovi jsme museli vykat až do smrti a mamince do osmnácti let. Maminka nebyla moc sdílná, většinou mlčela. Tatínek byl na nás velice přísný. Mám ho hrozně rád, protože neselhal, byl čestný a nikdy se nenechal zlomit. Od dětství jsem nikdy nepochyboval o své víře. Tatínkovi jsem vděčný za to, že nás vedl přísně nábožensky. Chodívali jsme pravidelně do kostela, tatínek se oblékal pěkně svátečně, nosil klobouk. Já nikdy klobouk nenosil. Vždy jsem byl v opozici vůči tomu, co dělal on.

František Lízna

Pochází z komunisty pronásledované rodiny, sám byl z politických důvodů pětkrát vězněn a vojenskou službu vykonával u PTP na Slovensku. V roce 1968 byl přijat do noviciátu jezuitského řádu Tovaryšstva Ježíšova a v roce 1974 vysvěcen na kněze. Veřejná kněžská činnost mu byla zakázána ihned po jeho primiční mši svaté a tento zákaz platil až do roku 1990. Do roku 1989 působil převážně v dělnických profesích a ve zdravotnictví. Veřejně mohl kněžské povolání vykonávat až po roce 1989. V roce 1978 podepsal Chartu 77. Po sametové revoluci působil v Brně a ve věznicích v Kuřimích, staral se znovu o nemocné, o vězně, o bezdomovce a Romy. V letech 1995–2004 působil jako vězeňský duchovní na Mírově a jako kněz ve Vyšehorkách, kde žije dodnes se svou hospodyní Josefkou. Vydal pět reportáží z poutí a knihu básní v próze.

vesnicí, viděl jsem tam viset rudou vlajku. Ve vzteku jsem ji vytáhl a nesl po půlnoci přes vesnici. Pak jsem ji podélně roztrhl a pověsil na strom. To bylo třicátého dubna a už prvního května odpoledne mě zatkl. Když šel ráno nějaký nimrod do lesa a vlajku spatřil, oznámil to na policii. Ta už mě měla v hledáčku, protože nás v roce 1948 vystěhovali z Moravské Třebové jako politicky nespolehlivé lidi. Tatínek byl člen lidové strany. Zatkl mě a odsoudili na sedm měsíců. Do roku 1989 mě vedli jako osobu nepřátelskou komunismu. Ve věze-

podepsali spolupráci a šli na půlku domů. To pro mě bylo velké zklamání. Pak jsem procházel dalšími obdobími a studovat nějakou vysokou školu vůbec nebylo možné. V roce 1968 jsem se na Velehradě setkal poprvé s jezuitou, kteří se vrátili po dlouhých letech z vězení. Tam mě přijali do Tovaryšstva Ježíšova.

Častá vězení vás určitým způsobem chránila před pokušením.

Když jsem byl poprvé vězněn za tu dívku, občas jsem jí napsal a skrytě projevoval ci-

Kdy jste se rozhodl stát knězem?

Narodil jsem se 11. července a 20. července jsem byl pokřtěn, což bylo velice rychle. Když jsem byl v roce 1981 uvězněn na sedmadvacet měsíců, řekl jsem si, že jestli se dostanu z vězení zdravý, půjdu do Jevíčka poděkovat za to, že jsem byl pokřtěn. V kostele jsem objevil křtitelnicu, ve které jsem byl pokřtěn. Klekl jsem si, políbil ji a najednou jsem na ní uviděl stát sochu svatého Jana Nepomuckého. Bylo mi jasné, proč jsem jezuitou. Jan Nepomucký je hlavní patron české provincie Tovaryšstva

Ježíšova. Sledoval můj křest a řekl si: „To je pěkné děcko, já mu vyprosím povolání do Tovaryšstva Ježíšova.“ A já do něj vstoupil. Nikdy předtím jsem nechtěl být ničím jiným než knězem.

Opravdu?

Chtěl jsem být knězem, ale jako rebel jsem se cítil kněžství nehodný. Měl jsem dvojky i trojky z mravů celé studium. V Jevíčku byla jedenáctiletá škola. Latina se tam neučila, ředitel byl fanatický komunista, na internátu se muselo zdravit čest práci, ale já jsem zásadně zdravil dobrý den. Nebyl jsem v Pionýru ani ve Svazu mládeže. Je naprosto neuvěřitelné, že mě na studium přijali. K maturitě jsem šel v civilu, a ne ve svazácké košili, což bylo skoro na vyhození. A jakž takž jsem ji udělal. Nakonec jsem dostal maturitní vysvědčení, které mi umožňovalo dál studovat. Původně jsem nevěřil, že mi škola k něčemu bude. Bez maturitního vysvědčení by mě ale na teologickou fakultu nepřijali. Takže mě chránila Boží prozřetelnost.

POUŤE:

1. 1984 Trojmezí–Svatý Hostýn
495 km
  2. 1985 Křemence–Svatý Hostýn
448 km
  3. 2004 Svatá Hora u Příbrami–Santiago de Compostela 3080 km
  4. 2006 Fatima–Santiago de Compostela 680 km
  5. 2008 Křemence–Chersonese
1607 km
  6. 2009 Vyšehorky–Siena–Řím
1646 km
  7. 2012 Svatý Hostýn–Vadstena
1956 km
  8. 2015 Bilbao–Santiago de Compostela 149 km
  9. 2016 Brno–Mariazell 277 km
  10. 2016 Pluscarden Pierre-qui-Vire–Brienne-le-Château 166 km
  11. 2017 Znojmo–Mariazell 183 km
- Celkem: 10 896 km**

Můj dědeček jakožto husitský farář měl rodinu. Vy jste ji nechtěl?

Já vůbec netoužil po manželství a založení rodiny. Nelákalo mě to. Žádná krize nebyla, necítil jsem jako ztrátu, že nemám děti, ale měl jsem vztah k ženám. Někdy to bylo dost složité. Jakž takž jsem se zachoval, takže jsem neskončil s kněžstvím. (*Volá Agnes z vězení, otec František si s ní chvílku povídá.*) Když jsem nastoupil do kněžské služby v roce 1990, chodil jsem do brněnské věznice. Agnes byla krásná dívka, do které jsem byl zamilován. Pomáhal jsem jí. Je znovu a znovu ve vězení a já se s ní takovou dobu stýkám. Má problémy s drogami.

A co váš bratr a sestra?

Bratr utekl se ženou do Kanady. Má s ní dvě dcery. Pak si vzal další ženu a s ní má také dvě dcery. Sestra odešla v roce 1968 místo mě do Londýna a zůstala tam, protože ji tam zastihla okupace. Má deset dětí.

Kostel Všech svatých ve Vyšehorkách je významnou, pozdně románskou stavbou z poloviny 13. století. Každou neděli se tu koná bohoslužba. Páter sleduje návštěvnost, za poslední roky klesá, loni byl průměr šestadvacet lidí na mši.

Jste se sourozenci v kontaktu?

Samozřejmě. Skoro vůbec ale jejich děti neznám. Za komunistů to nešlo a teď máme jen velice zdvořilostní vztahy.

Není vám to líto?

Ne, já jsem kněz. Beztak jsem musel opustit rodinu, bratra, sestru. U kněze je to svým způsobem vyřešeno.

O to více máte času a prostoru pro potřebné. Jak jste se dostal jako kaplan do vězení?

Jen málo absolventů teologické fakulty se zaměřuje na práci mezi chudými a mezi vězni, protože si zvyknou na pohodlný způsob žití. Já jsem řádový kněz. Když jsem byl ustanoven tady na Mírově do věznice, provinciál musel nejprve zajít k arcibiskupovi a zeptat se, zda s tím souhlasí. Kdyby nesouhlasil, vůbec bych tu nemohl působit. Na Mírově jsem pracoval od roku 1990 do roku 2003. Proč jsem takový zvláštní člověk? Já jsem nebyl

vychován jako většina kněží, kteří po semináři nastoupili do duchovní služby jako diecézní kněží. Dva roky byli u nějakého kněze a pak dostali samostatné místo. Prošel jsem formací Tovaryšstva Ježíšova, které má poskytovat prostor tam, kam nikdo nechce jít. Má dělat ty nejobtížnější služby. Od roku 1491 jezuité pracují třeba ve věznicích. Nastoupil jsem do věznice, protože nebyly jiné možnosti. Nebyl jsem žádný profesionál, nemohl jsem studovat, jak se studuje. Teď jezuité, kteří jsou připuštěni, skončí noviciát a požádají představeného o vstup do Tovaryšstva Ježíšova. Dva roky jsou vychovávaní novicímistrem, který je může kdykoliv vyhodit. Po dvou letech požádají o přijetí. Když je novic přijat, skládá tři jednoduché služby – chudoby, čistoty a poslušnosti svému přestavenému – provinciálovi. Pak se ještě formuje asi dalších sedm roků. Takové vzdělání jsem nedostal, protože to nebylo možné. Žil jsem v době hlubokého zrušení všech řádů a kdo se hlásil k řádu, tomu hrozilo vězení.

Jak se dalo věznění zvládnout?

Byl jsem zařazen do kategorie politicky vězeň. Byl jsem ale odbojný. Chtěli mi to vězení co nejvíce ztížit. Běžné označení bylo, že su zmrđ, zkurvysyn a čurák. Když jsem byl na uzavřeném oddělení, chodil jsem osm a půl kroku tam a zpátky a modlil se. Hrozné mě mrzelo, že mi tak nadávají. Pak mě napadlo, že nejsem zmrđ, ale dítě Boží. Bůh mě stvořil. Nikdo mi nemůže ponižovat. Když mě ponižuje, sám sebe tím zničí.

Jakou máte zkušenost se službou ve vězení?

Ve vězení se někteří vězni dali pokřtít. Některé jsem vyzpovídal a stali se z nich úplně jiní lidé. To je povinnost řádových kněží, jako jsem já. S několika vězni jsem stále v kontaktu.

Oni vám můžou z vězení volat?

Některé způsoby věznění jsou trochu odlehčené. Když si vydělávají, můžou si zaplatit kartu a pět minut s vámi hovořit. Samozřejmě se vše nahrává a sledují, zda se někdo nepřipravuje na útek. To je legrační.

A co zpověď? Také se sleduje?

Může se sledovat, ale já o tom nevím. Ne- to připustně. Žádná věc, která se řekne při zpovědi, nesmí být vyřčená.

Máte pochopení pro Romy, a dokonce máte romskou národnost.

Když se ve vězení rozhodovali, kam mě umístí, vždy mě dali na celu s Cikány. Mysleli si, že bílé lidi můžu politicky ovlivňovat, a když tam budou Cikáni, můžu vykládat, ale oni tomu stejně nebudou rozumět. Ačkoli jsem k nim neměl žádný vztah, najednou jsem po pár měsících vnímal, jak jsou to krásní lidé. Mám je strašně rád. Ze solidarity k nim jsem přijal romskou národnost. Někteří zbožní katolíci tady ve vesnici mě nesnášejí, protože se tahám s Cikány a s lidmi, co sem měli přístup ve dne v noci. Desítky lidí tady na faře spávaly, okrádaly nás. Učil jsem se to nějakým způsobem eliminovat, aby nám nekradli věci. Když mi někdo něco ukradne, chvíli zuřím, ale pak si řeknu, že je to správné. Aspoň částečně plním to, co jsem slíbil – poslušnost, čistotu a chudobu.

V posledních letech se pravidelně vypravujete na poutě. Ještě se někam chystáte?

Ukážu vám mapu. Přišla jste v okamžiku, kdy končím veškeré poutě, protože jsem zjistil, že už je to nad mé síly. Před pěti dny jsem se vrátil z cesty do Mariazellu. První pouť jsem podnikl v roce 1984, když mě

Každý den vstává za pět minut pět, modlí se v kostele a od půl osmé slouží na faře mši svatou.

pustili z vězení. Říkal jsem si, že půjdu napříč republikou ze západního cípu, kde mě chtěla pohraniční stráž zatknout. „Neblázněte, já nejdu na Západ, já jdu na Východ,“ bránil jsem se. Tak jsem šel z nejzápadnějšího cípu republiky na Svatý Hostýn, 495 kilometrů. Šel jsem mlčky a sám, nejel ani kousek autem. Spával jsem v lesích, v opuštěných barácích... Letos jsem šel ze Znojma na Mariazell 183 kilometrů. Celkem jedenáct pěších putování, dohromady 10 896 kilometrů. Teď už je konec.

Jedna z poutí vás i uzdravila.

Půl roku po návratu ze Santiaga de Compostela jsem cítil zdravotní potíže. Říkal jsem to jedné lékařce z Brna, která do mě byla zamilovaná. Řekla: „Musíš přijet do Brna a půjdeme k doktorovi, který má na starost prostatu.“ – „To je blbost, až udělám duchovní cvičení.“ – „Ne, to může být trombóza!“ Přišli jsme k doktorovi, prohlédl mě a já říkám: „Pane doktore, nedělejte tady problémy. Jsem kněz, smrti se nebojím, dokonce se na ni těším. Tak mi řekněte, jak to se mnou je.“ Doktor vážně pravil: „Dobře. Přišel jste pozdě. To je, jako když máte hrnec, v němž je plno děr. Jednu zaletujete a další se vytvoří. Musíte počítat s nehorším. Operace nepomůže.“

Nebyl jsem z toho zničený, zase nějaké problémy. Měl jsem před sebou další pouť – na Ukrajinu. Tak jsem šel k paní doktorce: „Vy jste neukázněný pacient, vy nechodíte na kontroly!“ Nenechal jsem se: „Já chodím na kontroly, ale vy máte takový nepořádek, že ani nevím, kam mám chodit.“ Zasmála se a zapsala: Pacient se cítí subjektivně dobře a chce jít 160 kilometrů pěšky, což se z lékařského hlediska nedoporučuje. „Co říkáte? To je blbost. 1600 kilometrů!“ Říkala si asi, že dědek je starej, léky jsou drahý, stejně bude muset umřít, tak co s ním.

Přijel za mnou zrovna provinciál a já mu řekl: „Poslyš, Františku, ještě o něčem sním.“ – „A o čem sníš?“ Byl opatrný. „Sním o tom, že přece jen ještě půjdu do toho Sevastopolu.“ Hlavou mu určitě prolítla myšlenka: To je štěstí, že jsem přijel, protože má tu rakovinu už i v mozku. Když máte totiž PSA – prostatický antigen – vyšší než šest, musíte nezbytně na operaci. Já měl více než 500 a šel jsem na pouť. Měl jsem ji pojištěnou. Kdyby se náhodou něco stalo, okamžitě by pro mě přijel člověk, který byl ve vězení. Byl mi vděčný, protože jsem mu pomohl. Šel jsem 1600 kilometrů – a žádný problém.

Vůbec nic vám nebylo?

Do Santiaga de Compostela jsem šel sto šest dní a shodil šestnáct kilo. Když jsem se vrátil, šel jsem k lékaři. Vzali mi krev. „Vy můžete dávat krev mladým lidem. Všechno je v pořádku.“ Po dvou dnech mi doktor Tomášek volal znovu. „Víte, jaké máte PSA? 0,2!“ Zdá se, že je to zázrak, dokonce jsem svolil, aby mě uvedl do učebnice jako kazuistiku, protože učí na fakultě.

Vám už nebylo pomoci. To jste se nebál, že se z poutě nevrátíte?

Strach jsem neměl a nemám. Řada lidí chce jít do Santiaga a chodí ke mně pro radu. Jeden mladík říkal, že má strach spát v lese. To je typický chudák. Nejbezpečnější způsob spaní je v lese. Lehneš si do dolíku, nikdo tě nenajde a ráno na tebe budou koukat ptáci a zpívat. Až na mé poslední pouti jsem najednou spadl. Byl jsem vysílený, protože pouť organizoval Němec, který měl protězu, stažené břicho, a ještě díru v hlavě (*smích*). Já si říkal, že brzo odpadne. Stanovil náročnou trasu: první den dvaatřicet kilometrů – to je hrozný. Druhý den jsem čekal dvacet, ale bylo to pětatřicet! Denně přes třicet kilometrů, a to nás hrozně vyčerpalo. Byl jsem ze skupiny nejstarší. Ten Němec byl nejrychlejší. Myslel jsem, že bere drogy! Jeden člověk to úplně vzdal. Ne, dál už nechci nikam.

Byl jste někdy v krizi?

Nejdelší etapa byla jedenačtyřicet kilometrů. Ve Švýcarsku je obrovské stoupání, po schodech, držíte se lan. Večer se začalo

stmívat, dostavila se tíseň. Ale večer jsem si lehl, cítil pod sebou kameny a ráno se těšil, až půjdu dál. Nikdy jsem neměl pocit, že to vzdám.

U lidí jste nespal?

Když se dalo, tak ano.

Měl jste navigaci?

Vůbec ne. Ani mobil jsem neměl, až při dalších cestách, ale nepoužíval jsem ho. Vyšel jsem ze Svaté Hory v Příbrami. Na mapě jsem si udělal čáru Svatá Hora–Železná Ruda a šel pokud možno nejkratším směrem kolem té čáry. Když jsem přišel do Železné Rudy, udělal jsem si čáru k Dunaji, až jsem k němu došel. Řekl jsem si, že když půjdu přes Německo, musím dojít do Švýcarska. Přes celé Německo teče Dunaj a pramení blízko švýcarských hranic. Půjdu kolem něj a bude to v pořádku. Musel jsem sledovat, jestli jdu proti proudu, nebo s proudem. Došel jsem do Švýcarska a uviděl ukazatele: Jacobsweg. „Doprčic, není to cesta do Santiaga de Compostela?“ Já vůbec nevěděl, že ta cesta existuje. Tam už se nemůžete se ztratit.

Co vám poutě daly?

Zajímavé je, že i když byla zima nebo vedro, nebyl jsem nikdy nemocný. Žádná bolest hlavy, rýma, vůbec nic. Na přednáškách lidem říkám: „Nebojte se jít, ale musíte jít.“ Cesta v každém případě uzdravuje. Fyzicky vás nemusí uzdravit, ale někdy to Bůh zařídí, že vás uzdraví jako mě. V každém případě vám pomůže psychicky.

Lída CHARVÁTOVÁ